

K. LENGYEL ZSOLT: MAGYARORSZÁG ELTORZULT KÉPE NÉMETORSZÁGBAN

1.

Az újabb magyar–német kapcsolattörténet különös vonása, hogy Magyarország 1989/1990-ig tetszetős hírneve a németországi közvéleményben akkor kezdett romlani, amikor az állampárti uralom évtizedei után megnyílt az út a demokrácia felé. 1990 után a politikai, kulturális és társadalmi Magyarországnak többé-kevésbé tartósan igazolnia kellett, hogy valóban demokratikus. A rendszerváltás első évtizedének a végén többnyire még kedvező német hangokat a magyar íróvilág balliberális személyiségeinek köszönhetette. Az országimázs visszáján azonban az urbánus–népi ellentét körvonalazódott. Az írott és az elektronikus sajtótermékek már 2002–2010 között antiszemitizmussal, nagymagyar nacionalizmussal, cigányellenességgel és rasszizmussal vádolták a magyar politika, társadalom és kultúra részeit.

A 2010-es balliberális választási vereséget megelőzően a belmagyar kultúrharc egyik áramlata diktatúrát jövendölt. Az akkori helyzetképek belföldi és külföldi szerzői egy újabb „kultúrharc előszelét” észlelték, mit több, a „neofasizmus” szellemét látták feltámadni a várhatóan nyertes politikai erő alakjában. „Magyarországon a zsidóknak ismét félniük kell”, riasztották a német sajtót, amely fel is riadt, és „Magyarország feldolgozatlan múltjához való visszatéréséről” cikkezett, még mielőtt a budapesti kormánynak személyi összetétele és programja ismertté vált volna. 2010 tavaszától az antiszemitizmus és a nacionalizmus feltételezésére fűződtek fel a külföldre küldött vagy ott készült üzenetek, amelyek a németországi közírói beszélyekbe beépülve egyetlen egyszólamú elbeszéléssé duzzadtak. Így a Magyarország-kép a magyar kultúrharc egyoldalú német észleléséből alakult azzá, amilyenek napjainkban úton-útfélen, vastagon erős vonalakban látszik.

2.

Még nem alakult meg Orbán Viktor második kormánya, amikor Németországban megjelentek a Magyarország-kép hamarosan egyetlen, egyszólamú elbeszéléssé merevedett vonásai. Az írott és az elektronikus sajtótermékek tekintélyuralomnak vagy egyenesen diktatúrának minősítik a budapesti kormány hatalomgyakorlását. A politikai, társadalmi és kulturális életre – az antiszemitizmus mellett – a nagymagyar nacionalizmus, valamint a cigány- és muszlimellenesség, újabban a homofóbia vádjait szórják. Mindeközben megszemélyesített ellenségképet villantanak fel az „Orbánisztan”, „Orbán-ország”, „orbánokrácia” és „orbánizálás” – eredetiben német nyelvű – szószüleményekből.

Az oknyomozó értelmezés az illiberális demokrácia kifejezésbe botlik, amelyet Orbán Viktor 2014. július 26-án Tuszványoson tartott programbeszédében használt és értelmezett bel- és gazdaságpolitikai cézzel. A nemzeti szempontot a liberális nézőpont ellentétéként elutasító és a magyarországi baloldali ellenzékkel rokonszenvező német újságírók kapva kaptak az alkalmon, hogy kétségbe vonják a miniszterelnök illiberalizmusának demokratikus jellegét, így utólag igazolva 2009 óta terjesztett jóslatukat a magyarországi jobbközép diktatúra beköszöntéről.

Néhány hónappal később kulcsfontosságú eseményre került sor a budapesti Andrássy Egyetemen. Angela Merkel Orbánnal közös, 2015. február 2-i sajtótájékoztatóján világosan kifogásolta az összetett fogalmat, kijelentve, hogy a liberális jelzõt a szociális és a konzervatív mellett a kereszténydemokrata szóképlet nélkülözhetetlen tartozékának véli. A két kormányfõ ezután nem vitatta meg nyilvánosan is követhetõ és új kölcsönös bizalmat gerjesztõ módon az értetlenséget, amely ezt a szóalkotást a nemzetközi politika berkeiben övezi. A magyar kormányzati kommunikáció pedig nem tisztázta, hogy pontosan mi értendõ a heves nemzetközi tiltakozást kiváltó illiberalizmuson, és látszólag azt sem kísérelte meg, hogy az illiberális demokrácia fogalmat behelyettesítse egy szélesebb körben is megemészthetõ meghatározással. Angela Merkel 2015. évi ellenvetése óta változatlan a német elképzelés is a kereszténydemokráciába illõ liberalizmusról. Így változatlanul a német kancellárasszony – és vele a német sajtóvilág – átka ül az illiberális demokrácia ingerszón, még ha a miniszterelnök ezzel 2014-ben és azután sem a szabadság antidemokratikus korlátozásának vagy diktatórikus elvonásának a szándékát jelentette be, amellyel õt minduntalan vádolják.

3.

Az orbáni illiberalizmus egy kereken három évtizedes folyamatban érlelõdött meg, a 2008 körüli gazdasági világválság elhúzódó hatására. Az 1990-es évek kezdetén a fiatal magyarországi többpártrendszer baloldala bejelentette egyedüli képviselői jogát a liberalizmusra és a demokráciára. Erre a jobboldal nemzetellenességet kezdett a liberálisok szemére vetni.

E két szemlélet közül az elõbbi az, amely behálózza a mai német politikai közéletet és politikai publicisztikát. Ennek elsõ nyilvánossága a 2015-ben kitört menekült- és migránsválságban felerősítette hajlamát, hogy Magyarországot diktatúrának minősítse, és kivesse rá a muszlimellenességgel kiegészült vádak hálóját. Az önmagát liberális demokratának és az európaiság egyetlen letéteményesének hirdető baloldal médiamezőnyével együtt létrehozta önmaga ellentétét: az idegenellenesnek mondott jobboldali populizmust, amelynek magyar változatát különösen megveti. A közvéleménnyel elhitetni igyekszik, hogy aranyszabályt kér számon, amely a társadalomban hallgatóságos közhelyességgel találkozhat. Erkölcse akar tanítani. Megfellebbezhetetlenül vitán felülinek láttatja, hogy melyik a helyes és melyik a helytelen politika. Következőleg az erkölcsi tévút hírébe hozza a tárgyilagos ellenvéleményt valló elképzeléseket is.

4.

E moralizálást politikai haszonlesés hajtja. Mögötte egyfelől a népszavazás elemével kiegészült, nemzetállami képviselői demokrácia, másfelől az Európai Unió vezérkarában szorgalmazott európai közösségi jog feszül egymásnak. A bevándorlá-

sok, valamint Európa jövőjének a témáját a német és a magyar belpolitikában éppúgy, mint a pártszövetségek európai versengésében, emeltyüként használják azok, akik európai értékeket emlegetnek, de pártpolitikai érdekeket érvényesítenek a közvetlen demokratikus felhatalmazással nem rendelkező Európai Bizottság ösztökélésével.

Amikor 2021 márciusában megszűnt a Fidesz tagsága az Európai Néppártban, a hangadó német média jobbközép fórumai is a „beteg”-ként jellemzett magyar demokrácia kormánypártját búcsúztatták, de ezzel ténylegesen a német kereszténydemokrácia szociáldemokrata-zöld-liberális irányú szövetségpolitikájáért törtek lándzsát. Az európai értékek megsértését az a bajor Keresztényszociális Unió (CSU) tagságával rendelkező néppárti frakcióvezető hányta addigi magyar szövetségésének a szemére, aki 2019-ben az európai Orbán-ellenesség hullámán sikertelenül kívánt a Bizottság élére kerülni.

A viszály mélyén a közösségelvű és az énközpontú nemzetszemlélet civódik egymással. Jó harminc évvel ezelőtt Magyarországon újjáéledt a kulturális-nyelvi gyökerű nemzeti hazafiság, amelyet a Kádár-rendszer időnként üldözött – és amely nem tévesztendő össze a szintén látható, hallható magyar nacionalizmussal.

Az újraegyesített Németországban viszont a pártotizmus még alkotmányos, nem etnikai változatában is megrekedt, majd hanyatlani kezdett, minthogy a múlt folyamatos jelene folyamatosan rontja a nemzetiszocializmusban megtépázott nemzeti érzés hitelét. A magyar és a német oldal saját ideológiai peremén ma már egyazon jelenséget veszi célba: a liberális nemzetet. A német baloldal a liberális rendszerrel a nemzeti érdeket, a magyar jobboldal egy része a nemzeti államérdekkel a liberalizmust nem tudja összeegyeztetni. Magyarországon a nemzeti szabadelvűség, Németországban a liberális nemzettudat forog kockán.

Két összeférhetetlenségről van szó, de csak az egyikből kerekedik ki a liberális demokrácia felsőbbrendűség-tudata. Mintha a demokrácia kizárólag liberális demokráciaként lenne jogszerű, a német oldal csak ennek az ideológiának oszt védjegyet. A liberális és a nemzeti világképet úgy versenyezteti egymással, hogy csak az egyiket hajlandó győztesnek elismerni, mégpedig ama erkölcsi jóság jegyében, amellyel megakadályozható vagy elfojtható a tárgyyszerű érvek vitája. A politikailag jó és rossz ellentétpárját egyfelől a „globalizáció, európaizálás, nemzetietlenítés” szószólói, másfelől a „kommunista-nacionalista tábor populistái” alkotják. Így a Magyarország-kép kétféleképpen szolgálja a német nemzetiszocialista múlt feldolgozását: a szidalmazott ellenpéldával egyaránt igazolja a minél több Európa, és a minél kevesebb nemzet követelését. A nacionalizmusként bírált magyar szuverenizmus leleplezése eszköz arra, hogy elhatároljon a 20. századi német történelemben elkövetett bűnöktől.

5.

A magyar nacionalizmus eltökélt feltárásával önmagát leplezi le a német múltfeldolgozás. Országos napilapok az egykori német rasszista nyelvhasználatból köl-

csönzött fogalmakkal és szókapcsolatokkal írják körül a magyarországi jobboldal „völkisch” nacionalizmusát, az orbáni „Führerdemokratie” és „Fidesz über alles” rendszerét. Európa „szégyenfoltját” a magyarországi „beteg” demokráciában jelölik meg, ahonnan „szélsőjobbos vírus ömlik az EU vérkeringésébe”, ahol „értékbomlasztás” folyik, amiért is a tagállamoknak „semlegesíteniük kell ezt az értéktumort” – ebben az „illiberális polypore-állam”-ban, ahol a Fidesz–KDNP kormányzásának idején élősködő gombák támadják meg s rohasztják a magyar demokrácia fáját.

Karikatúrák vagy manipulált kép- és filmanyagok révén terjednek a népkarakterológiai sztereotípiák a buta, műveletlen, tanulatlan, faragatlan, erőszakos magyarokról, akiknek országában embertelenül bánnak a menekültekkel és a migránsokkal. Az elutasítás különleges verbalizálásának és vizualizálásának legfrissebb példái közül magasra emelkedik a német közszolgálati televízió egyik riportja, amely a budai várnegyedben és a Kossuth téren zajló újjáépítési és felújítási munkálatokat a Horthy-korszak iránti sóvárgást kifejező „hatalmi építészeti”-ként mutatja be, köré olyan hangulatot festve, amelyben a mai Budapest zsidó lakosai attól félnek, hogy ismét a deportálás sorsára jutnak. A német médiában sűrű és több műfajban rendszeres megbélyegzések sajátossága, hogy a címkézések határai éppen ismétlődéseik révén elmosódnak, és ennek folytán a kormányzat tulajdonságai kivetülnek az egész magyar társadalomra.

A közszolgálati televízió műsorvezetőnője 2016 októberében, a migráns- és menekültválság kiváltotta európai viták napjaiban, a lehető legtömörebb párbeszéddel kínálta fel milliós közönségének az előkészített választ: „Ez azt jelenti, hogy Magyarország idegenellenes?” A jelenlévő címzett, az egyik országos napilap magyar témákban gyakran megszólaló szerzőnője, pedig így válaszolt: „Igen”. Széles körben olvasott vezércikkírók effajta általánosítást az „erősen begyökerezett magyar nacionalizmus”, azaz egy olyan érzésvilággal indokolják, amely a „magyar önképben régről parázslék”. Ezzel a „nagyhatalmú sovinizmus”-sal, amely „a magyar öntudatot újra köszörülni kívánja”, „Magyarország idegen testté vált a demokratikus Európában”, hirdeti könyvét a neves bécsi publicista. A sorozatosan és kritikátlanul visszhangzott ilyen és hasonló ítéletek begyűrűznek a szélesebb német társadalomba, ahol hovatovább kikezdi a magyarok iránti rokonszenvet.

Azáltal, hogy az európai liberális elitdemokrácia német éllovasa erkölcsi eltévelyedésnek pecsételi meg a magyar képviseleti-plebiszciter demokráciát, azt igyekszik bebeszélni olvasó- és nézőközönségének, hogy a jobboldali populizmussal vitatkozni sem érdemes. Így a liberális demokraták maguk testesítik meg az illiberalizmust: kiforgatják a szabadelvűséget eredeti lényéből.

Beszédes példa erre, hogy éppen az európai értékekért aggódó szociális baloldalon a magyar kormány családpolitikája a „völkisch – vagy szociális?” két véglet között „szaporodási paktum”-nak minősül, amely a „náci időkre emlékeztet”.

A szerkesztőségekben megtörtént nyugdíjazások és hivatásváltások után alig akad a német médiavilág első nyilvánosságában, aki magyarországi témákban józan szakszerűségre intene. Néhány internetes oldal második sajtónyilvánossága

K. LENGYEL ZSOLT: MAGYARORSZÁG ELTORZULT KÉPE NÉMETORSZÁGBAN

ritkábban, de kedvező képet fest Magyarországról, amint bizonytalan felmérések szerint a harmadik nyilvánosság is, amelybe az online-sajtó kommentárirodalma a magánélet szóbeli eszmecseréinek töredékeivel sorolható. A kulturális térben a politikai Magyarország érzékelését ellen- vagy legalább kiegyensúlyozó hangok alig, azt ellenzéki hangnemből felerősítő hangok viszont annál gyakrabban jelennek meg évek óta.

Feltűnő továbbá, hogy a gazdasági teljesítményeket többnyire dicsérő vélemények nem épülnek be az értékelések fősodrába. A német–magyar közéleti párbeszéd meghiúsulásával ellenőrizetlen állítások bizonyosságokként fészkelődtek be német értelmiségi körök Magyarország-narratívájába, amelyben immár dogma-jelleget öltének. A nagy ország egyre fölényesebb zsurnalizmusa ehhez a szellemi elcsélyesedéshez járul hozzá egyik viszonylag új eszközeivel is: a hamis hír, például a budapesti Országház 2020. márciusi bezáratását megtörtént tényként való tudatos felröppentésével, majd helyreigazítási kérelmekre fittyet hányó terjesztésével. Az illető tudósítás a covid19-pandémia első hullámától mindmáig változatlanul hozzáférhető hagyományos és elektronikus változatában. A közmédia és a nyomába szegődött német politikuskárda az 1933. március 24-i hitleri „felhatalmazási törvény” („Ermächtigungsgesetz”) fogalmi és értelemszerű felidézésével botránkozott meg a 2020. március 30-i magyarországi koronavírus-törvény fölött.

6.

2021 júniusában új fejezetéhez érkezett a német média harca a magyarországi demokráciáért. Alapüzenete, hogy a homo- és a transzszexualitás európai érték, amelyet Magyarországon lábbal tipornak. A tettes, a budapesti Országgyűlés, 2021. június 15-én 157 igen szavazattal, 1 nem ellenében megszavazott egy kétrészes törvény módosítást. Bölcs döntés volt-e együtt szabályozni a pedofília büntetését és annak tilalmát, hogy szakavatatlan kezek kiskorúak körében pornográf, valamint a homoszexualitást és a nem megváltoztatását ecsetelő tartalmakat népszerűsítsenek? A vélemény-meghatározó német sajtó átsiklott e kérdésen, miként azt sem vizsgálta, hogy a magyar jogszabály eltér-e a nemzetközi gyakorlatban szokványos előírásoktól. Az egész dokumentumot elkeresztelte „LGBT-ellenes törvény”-nek.

Az első nyilvánosság fórumai a rádió- és televíziócsatornákkal, valamint a bulvársajtóval a meleg és a transznemű embereket kirekesztő Magyarország képét közvetítették közönségüknek. Azonban a figyelmesebb szemek észrevehették, hogy például a *Welt* „Orbán törvényét” egyenesen a „középkorba” utaló cikkéhez egy napon belül 97 igenlő és 575 ellenző észrevételt fűztek olvasóik. Az is feltűnt, hogy a fősodor melletti lapokban nyoma sincs a magyar parlamenti döntés elmarasztalásának. A Német Sajtóügynökség hírkínálatából táplálkozó szerkesztőségek mégis nagy erővel ismertették az Európai Unió egy sor tagországának elutasító álláspontját, amelynek szélsőséges változata Magyarországot kiutasította az Európai Unióból. A kétszínű felháborodásban már az első közzétett háttéranyagok azt jelezték, hogy az

Európai Bizottság a magyar kormány által hivatkozott szülők nevelési joga fölé helyezte az „uniós belső piac” működésének, vagyis a szóban forgó tartalmak terjesztésének a gazdasági érdekét. A színpalak előtt viszont Ursula von der Leyen, az Európai Bizottság kereszténydemokrata elnökhelyettese, emberjogi szempontból minősítette „szégyen”-nek a gyermekvédelmi törvényt, még mielőtt az általa beharangozott vizsgálata megkezdődött volna. Ez „Orbán szégyene”, pontosított a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* politikai hírmagyarozója, bár ő fel sem vetette a szakpolitikai elemzés szükségességét.

Az előítéletes vélekedés tulajdonképpeni csapásirányát az Európai Parlament elnökhelyettes-asszonya, a német szociáldemokrata Katharina Barley fedte fel a *Deutschlandfunk*-ban: Orbán Viktor teljes pályás letámadását követelte, mondván, hogy a törvény csak újabb színpalt a lezüllött magyar politikai rendszer egészében.

7.

Az ügy másról is szólt, mint amiről a német médiában és az Európai Unió vezérkarában nyilvánosan beszéltek. Az ARD közszolgálati tévécsatorna *Monitor* című politikai műsorának főszerkesztője a törvény megszavazása előtt a Német Labdarúgó Szövetségnek címzett twitteres bejegyzésében „Orbán úr” jelképes megdorgálását javasolta a homoszexualitás magyarországi „reklám”-jának készülő betiltása okán. Ötletét, hogy a labdarúgó Európa-bajnokság 2021. június 23-i német–magyar mérkőzése előtt a müncheni rendezőség ajándékozza meg a látogatókat szivárványszínű zászlókkal, egy zöldpárti városi tanácsnok élesítve terjesztette be a szociáldemokrata főpolgármesterhez. Így Dieter Reiter már az Allianz Arena 90 perces szivárványszínű kivilágítását kérvényezte az alkalmi bérlőnél, az Európai Labdarúgó Szövetségnél (UEFA).

E megmozdulás két politikai csata összekapcsolódása révén vált robbanékonyvá. A sajtótámadások egyfelől a budapesti kormányváltás és főként Orbán Viktor európai elszigetelésének a középtávú célját, másfelől az utolsó szakaszába lépő németországi választási harc befolyásolását szolgálták. A Keresztényszociális Unió bajorországi kormánypárt belpolitikai számítgatásból engedett a médiatöbbség nyomásának. Miután az UEFA elutasította a müncheni városvezetés kérvényét, Markus Söder párt- és miniszterelnök egyszerre fejezte ki nemtetszését az UEFA és a magyar Országgyűlés döntése fölött, amikor az Allianz Arena lelátóján szivárványszínű szájmaszkkal pózolt sajtófotósának. A bulvársajtó több más németországi stadion szivárványosítását beharangozva a társadalom alsó rétegébe is eljuttatta a Magyarországon kormányzati hátszéllel teret hódító homofóbia célzatos hírét.

Ám eközben még a hangadó zsurnalizmus baloldalán is megkérdőjeleződött az erkölcsösözök erkölcsisége. Az egyik önkritikus hang álszentséget vetett az „önmagukat megvilágítók” szemére. Ebben a cikkben is olvasható az ilyen esetek jellemzésére használt újabb német összetett fogalom, a „Gratismut”, mégpedig a „bajor zugpolitikusok ingyenbátorsága” értelemben. Ingyenbátor az, vélik a má-

sodik német sajtónyilvánosságban is, aki úgy követel, hogy ezért sehol semmilyen kockázatot nem kell vállalnia. Még a Berlinben megjelenő baloldali *Der Tagesspiegel* főszerkesztőségi tudósítóját is taszította a „jó és a rossz harca”, az „állítólag elmaradott EU-partnerek”-kel szembeni német „erkölcsi fölény” sugalmazása – az, hogy az erénygazdák egy „nemzetet” helyeztek szembe egy másik „nemzettel”, amikor „erkölcsi vádat” emeltek a magyar csapat „országá” ellen. A *Tichys Einblick* szerzője ellentétes világnézetből ugyan, de szintén „német kevélység”-et észlelt a sajtókampányban, amely „nyilvánvalóan” nem a homoszexuálisok jogvédelméről, hanem „kizárólag ismét arról szólt, hogy a németek a legjobbak”.

8.

„A mérközést igazán szégyenteljes körülmények között tartották meg”, írta magánlevelében egy bajorországi egyetem német tanára e sorok írójának, „legalábbis német szemszögből szemlélve: tartást és méltóságot a magyarok bizonyítottak.” Az erénygazdák túllöttek a célon. Katharina Barley ezért sietett visszaterelni a vitát a teljes körű számonkérés mezejére. Ursula von der Leyen aztán be is jelentette, hogy az Európai Bizottság a kérelmezett 7,2 milliárd euró helyreállítási alapot csak jogállamisági biztosítékok ellenében hajlandó átutalni Budapestnek.

Az uniós vezérkarral nézetazonos, de a közvélemény-kutatásokban gyengülő német zöld-szociáldemokrata baloldálnak kapóra jött a magyar gyermekvédelmi törvény, amelynek megrágalmazásával kidomboríthatta a meleg és a transzszexuálisok iránti elkötelezettségét. Egy füst alatt folytatódott a magyarországi ellenzék támogatása a politikai publicisztikában. E befolyásolásnak kedvez, hogy a mai Európai Parlament tagjai mindenekelőtt pártjaikat, nem nemzeteiket képviselik. A Magyarországgal így tovább élesedő viszályban a törésvonal nem a demokrácia és az antidemokrácia, hanem a föderalistának mondott unió központja és az Európa szövetkezésében ténylegesen érdekelt nemzetállam között húzódik. A budapesti Országház az öntudatos magyar szuverenizmus jegyében olyan témakörben élt törvényalkotási jogával, amelyben várható volt, hogy a szavazás eredménye kiváltja az Európai Unió vezető köreinek és a társult médiának az ellenállását. A hagyományos családminta a törvénytelen és tömeges bevándorlás mellett azon tárgykörök egyike, amelyekben Budapest szembeszegül a központosított európai államszövetség elgondolásával. Ezt a külső fölérendeltséget követeli most is magának az Európai Bizottság, ha már nem érvényesül fennhatósága Magyarországon a családpolitika tágabb területén.

A magyar kormány és Magyarország fölötti német ítélezés 2021 kora nyarán szintet lépett. Kétfajta mélyebb szorongás hajtja a 20. századi német történelem mai örökösait azon közvéleményformálók sorában, akik megbélyegezik a budapesti kormányzathoz köthető magyar politikai, társadalmi és kulturális eszmeiséget.

A második világháborúban fegyverbarát Magyarország szidalmazásával egyrészt elhatárolódnak történelmüktől, egyúttal eltávolodnak nemzetüktől a fennkö-

ten hirdetett európaiság felé. A német politikai tisztaság magyar irányban történő folyamatos hangoztatása másrészt egy közelmúltbeli eseménysorozatot idéz fel a lekötelezett és éppen ezért feszengő, de mégiscsak nagy hatalmi szerepből bíraskodó Németország politikai lélektanából. „Mindig be kell csuknom ezt az emberjogi szemet, Törökországban, Kínában”, olvassuk Angela Merkel kancellárasszony Joachim Löwnnek, a német labdarúgó-válogatott leköszönt edzőjének címzett, képzelt levelében, „[...] de ebben az esetben, most Magyarországgal? Nem, most egész tágra nyitom! Nem érdekel – folytatódik Moritz Rinke német dráma- és regényíró karcolata a *Frankfurter Allgemeine Zeitung* kulturális rovatában –, hogy csak a határnyitás folytán lehettem kancellár, Magyarország nélkül ugye nem bomlott volna le a berlini fal. De ez most, a szivárvány ügyében mindegy nekem, még az is mindegy nekem, hogy a mi német autóinkat Magyarországon szerelik össze.”

Ez a többrendbeli közömbösség a valósághú képzelet erejével döbönt arra, hogy a tét messze túlmutat a gyermekvédelmi törvény határain. Két világvégű ütközik – mint a gyepen, ahol a mérkőzés után a magyar válogatott a szurkolótömbbel együtt elénekelte a himnuszt, miközben a német játékosok lehorgasztott fejjel az öltözőbe vonultak. A politikai közélet gyakorta burkolt küzdelmeiben a nagy országot erkölcsi kötelesség kísérti a kis ország 1989-es határnyitásaért – azért, hogy 1990 őszén naggyá válhatott. De vajon hálát vár-e Magyarország Németországtól egykori bátor lépéséért? Nem is várhat, kürtölik szét azok, akik három évtizeddel a német újraegyesülés után az európai magyar nemzetállam romlottságát bizonygatva felmentik magukat a köszönet terhe alól.

9.

A Németországban 2021 őszén, Magyarországon 2022 tavaszán tartandó parlamenti választások előszele csak fokozza a sajtótudósítások és a hatalompolitikai érdekek egybeszővődését. Ennek újabb táptalaja a 2019-ben megválasztott Európai Parlament. Brüsszel és Straßburg a magyarországi belpolitikai küzdelmek második fő helyszínévé vált, ahonnan a magyarországi ellenzék oda megválasztott képviselőivel az Európai Egyesült Államok vágyálmát is beveti a nemzeteik Európájának, a nemzeti szuverenizmus elvetésére hangolt kormányellenes küzdelmében. Szövetségesei a német médiában és a Német Sajtóügynökség hírosztályán elvileg semleges-ségre kötelező hivatali megbízatásukkal összeegyeztetik Orbán Viktor legyőzésének a célját. Nem ritkán gátlásmentes pártpolitikai propagandát üznek, a sajtószabadságot mégis a magyar kormányon kéri számon.

Számtalan feldolgozott – és másutt tudományos műfajban tálalt – forrás mondanivalóját egybevetve: a manapság közkeletű németországi Magyarország-képet médiális megalkotóinak pártpolitikai-ideológiai elfogultsága fűti, amelyhez nyelvi-tárgyi szakmaitlanság társul. Az érdekvezérelt hiszékenységek legújabb iskolapéldája, hogy a 2010 és 2018 között szélsőjobboldali antiszemita-ként elítélt és a Fidesszel összemossott Jobbikot immár ellenzéki pártként mossa tisztára az egyik legbefolyá-

sosabb német országos napilap. Az ábrázolatok nem is egyoldalú kampányizükkal színvonalatlanok, hanem azért, mert kerülnek az érvek és ellenérvek ésszerű ütköztetését. Szerzőik tudomást sem vesznek a szemlélt helyszín több valódi gondjáról, ezzel is torzítva a Magyarország-képet. A politikai, társadalmi és kulturális élet szegleteiből egyazon világnézetből ragadnak ki problémákat úgy, hogy azokkal a megoldás keresése helyett hangulatot kelthessenek. Döbbenetet hivatottak okozni szóhasználatuk völksich darabjai is.

10.

Az elmúlt évtizedben igencsak megromlott Magyarország hírneve a németországi közvéleményben. Kérdéses, hogy a napi szintű egyezkedések a politikai közegben megállíthatják-e a médiából szított ellenségeskedéseket. A művészeti, az irodalmi és a tudományos életbe leágazó szövegművek gyógyítása mindenestre hosszabb távú szellemi próbatételnek ígérkezik. Például a német historiográfia és politológia hangadó tényezői – felemelt ujjal Magyarországra mutatva – kétségbe vonják annak a nemzetképzelésnek a demokráciaképességét, amely a politikai-jogi feltételeken túl etnikai-kulturális alapokon nyugszik, és éppen ezért ragaszkodik a függetlenségi eszme gyakorlásához. Az európai együttműködést csak mélyítené, ha a történelem tanúságából világosodna meg, hogy miben és miért különbözik egymástól a magyar és a német nemzettudat meg függetlenségi gondolat. És minek következtében tér el egymástól a két országban a 20. század feldolgozásának a módszere és tartalma.

Előbb vagy utóbb talán érdemes lesz két rejtőzködő európai értékre emlékeztetni. Az egyiket, az egyenrangúságot, szemmagasságban lefolytatott párbeszédnek nyilváníthatnak ki. Ami Németországban helyes, nem feltétlenül az Magyarországon is – és fordítva. Parancsszavas pöffszkedés helyett vitassák – és adott esetben méltányolják – a felek a helyi sajátosságok hitelességét. Megújult bizalmat kelthet, ha egyikük sem fényezi mindenkor felsőbbrendűvé saját nézetrendszerét. Ha kölcsönösen elfogadják szabad akaratuk jogosultságát. Akkor ez a szabadság felhatalmazza őket arra, hogy egymást egyenrangúnak tekintsék. Ha maradéktalanul gyakorolják, akkor ez a szabadság az egyenrangúságban teret nyit a másik európai értéknek: a türelmes önkéntességnek. Ósliberális alapelv ez, amely megkönnyíti a kisebb európai szereplőnek, hogy – ha ajánlatos – szemmértékkel engedjen a saját igazából, a nagyobbak pedig azt, hogy hagyjon fel a mértéktelen ítélkezéssel.